C/2026/1473

2026.4.9.

P10_TA(2025)0186

A kohéziós politika szerepe az igazságos átmenet támogatásában

Az Európai Parlament 2025. szeptember 10-i állásfoglalása a kohéziós politika által az igazságos átmenet támogatásában játszott szerepről (2024/2121(INI))

(C/2026/1473)

Az Európai Parlament,

— tekintettel az Európai Unióról szóló szerződés 2. és 3. cikkére,

— tekintettel az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 4., 9., 151., 153., 162., 174–178. és 349. cikkére,

— tekintettel a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz létrehozásáról szóló, 2021. február 12-i (EU) 2021/241 európai parlamenti és tanácsi rendeletre ([1]),

— tekintettel az elbocsátott munkavállalók támogatását szolgáló Európai Globalizációs Alkalmazkodási Alapról (EGAA) és az 1309/2013/EU rendelet1a hatályon kívül helyezéséről szóló, 2021. április 28-i (EU) 2021/691 európai parlamenti és tanácsi rendeletre ([2]),

— tekintettel az Igazságos Átmenet Alap létrehozásáról szóló, 2021. június 24-i (EU) 2021/1056 európai parlamenti és tanácsi rendeletre ([3]),

— tekintettel az Európai Szociális Alap Plusz (ESZA+) létrehozásáról és az 1296/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2021. június 24-i (EU) 2021/1057 európai parlamenti és tanácsi rendeletre ([4]),

— tekintettel az Európai Regionális Fejlesztési Alapról és a Kohéziós Alapról szóló, 2021. június 24-i (EU) 2021/1058 európai parlamenti és tanácsi rendeletre ([5]),

— tekintettel az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alap Pluszra, a Kohéziós Alapra, az Igazságos Átmenet Alapra és az Európai Tengerügyi, Halászati és Akvakultúra-alapra vonatkozó közös rendelkezések, valamint az előbbiekre és a Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alapra, a Belső Biztonsági Alapra és a határigazgatás és a vízumügy pénzügyi támogatására szolgáló eszközre vonatkozó pénzügyi szabályok megállapításáról szóló, 2021. június 24-i (EU) 2021/1060 európai parlamenti és tanácsi rendeletre ([6]) (közös rendelkezésekről szóló rendelet),

— tekintettel a klímasemlegesség elérését célzó keret létrehozásáról és a 401/2009/EK rendelet, valamint az (EU) 2018/1999 rendelet módosításáról szóló, 2021. június 30-i (EU) 2021/1119 európai parlamenti és tanácsi rendeletre ([7]), beleértve azt a jogi célkitűzést, hogy az EU 2050-re elérje a klímasemlegességet, valamint azt a köztes célt, hogy 2030-ig az 1990-es szinthez képest legalább 55 %-kal csökkenjen a nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátás;

([1]) HL L 57., 2021.2.18., 17. o., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj.
([2]) HL L 153., 2021.5.3., 48. o., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/691/oj.
([3]) HL L 231., 2021.6.30., 1. o., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1056/oj.
([4]) HL L 231., 2021.6.30., 21. o., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1057/oj.
([5]) HL L 231., 2021.6.30., 60. o., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1058/oj.
([6]) HL L 231., 2021.6.30., 159. o., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj.
([7]) HL L 243., 2021.7.9., 1. o., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj.

— tekintettel a „nettó zéró” technológiák európai gyártási ökoszisztémájának megerősítését célzó intézkedési keret létrehozásáról és az (EU) 2018/1724 rendelet módosításáról szóló, 2024. június 13-i (EU) 2024/1735 európai parlamenti és tanácsi rendeletre ([8]),

— tekintettel a „Kohéziós politika és regionális környezetvédelmi stratégiák az éghajlatváltozás elleni küzdelemben” című, 2021. március 25-i állásfoglalására ([9]),

— tekintettel az uniós régiók demográfiai tendenciáinak a kohéziós politika eszközeivel történő megfordításáról szóló, 2021. május 20-i állásfoglalására ([10]),

— tekintettel „Az Unió szigetei és a kohéziós politika: a jelenlegi helyzet és a jövőbeli kihívások” című, 2022. június 7-i állásfoglalására ([11]),

— tekintettel a „Gazdasági, társadalmi és területi kohézió az Unióban: a 8. kohéziós jelentés” című, 2022. szeptember 15-i állásfoglalására ([12]),

— tekintettel a munkahelyteremtésről – az igazságos átmenetről és a környezeti-társadalmi hasznossággal járó befektetésekről szóló, 2023. november 23-i állásfoglalására ([13]),

— tekintettel az európai régiók tehetségpotenciáljának kiaknázásáról szóló, 2023. november 23-i állásfoglalására ([14]),

— tekintettel „Az uniós strukturális alapok jövőbeli keretének átalakításáról az autóiparral, a környezetvédelemmel és a digitális átállással kapcsolatos kihívások által különösen érintett régiók támogatása érdekében” című, 2023. december 12-i állásfoglalására ([15]),

— tekintettel „A kohéziós politika 2014–2020 között – végrehajtás és eredmények a tagállamokban” című, 2024. március 14-i állásfoglalására ([16]),

— tekintettel az Egyesült Nemzetek Éghajlatváltozási Keretegyezménye Feleinek 21. Konferenciáján (COP21), Párizsban, 2015. december 12-én elfogadott Párizsi Megállapodásra,

— tekintettel a területrendezésért, a területfejlesztésért és/vagy a területi kohézióért felelős miniszterek 2020. december 1-jei nem hivatalos ülésén elfogadott, „Territorial Agenda 2030- A future for all places” [A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó európai területfejlesztési menetrend: jövő minden hely számára] című dokumentumra,

— tekintettel a szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló cselekvési tervről szóló, 2021. március 4-i bizottsági közleményre (COM(2021)0102),

— tekintettel az „»Irány az 55 %«!: Az EU 2030-ra vonatkozó éghajlat-politikai célkitűzésének megvalósítása a klímasemlegesség elérése érdekében” című, 2021. július 14-i bizottsági közleményre (COM(2021)0550),

— tekintettel a Bizottság „Forging a sustainable future together – Cohesion for a competitive and inclusive Europe (Fenntartható jövő közös kialakítása – Kohézió egy versenyképes és befogadó Európáért: a kohéziós politika jövőjével foglalkozó magas szintű munkacsoport jelentése)” című, 2024. februári jelentésére,

— tekintettel a 9. kohéziós jelentésről szóló, 2024. március 27-i bizottsági közleményre (COM(2024)0149),

— tekintettel a „Tisztaipar-megállapodás: a versenyképességet és a dekarbonizációt szolgáló közös ütemterv” című, 2025. február 26-i bizottsági közleményre (COM(2025)0085),

— tekintettel a Bizottság „A készségek uniója” című, 2025. március 5-i közleményére (COM(2025)0090),

— tekintettel a Régiók Bizottsága „Valamennyi uniós régió számára igazságos átmenet” című, 2024. október 8-i véleményére ([17]),

([8]) HL L, 2024/1735, 2024.6.28., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1735/oj.
([9]) HL C 494., 2021.12.8., 26. o.
([10]) HL C 15., 2022.1.12., 125. o.
([11]) HL C 493., 2022.12.27., 48. o.
([12]) HL C 125., 2023.4.5., 100. o.
([13]) HL C, C/2024/4224, 2024.7.24., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4224/oj.
([14]) HL C, C/2024/4225, 2024.7.24., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4225/oj.
([15]) HL C, C/2024/4166, 2024.8.2., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4166/oj.
([16]) HL C, C/2024/6562, 2024.11.12., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6562/oj.
([17]) HL C, C/2024/7058, 2024.12.4., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7058/oj.

— tekintettel a Régiók Európai Bizottságának „A 2027 utáni megújított kohéziós politika, amely senkit sem hagy hátra” című, 2024. november 21-i véleményére ([18]),

— tekintettel Enrico Letta „More than a Market – Speed, security, solidarity – Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU Citizens” (Jóval több mint egy piac – sebesség, biztonság, szolidaritás – Az egységes piac felelősségvállalása a fenntartható jövő és jólét megteremtése érdekében valamennyi uniós polgár számára) című, 2024. április 17-i jelentésére,

— tekintettel Mario Draghi „Az európai versenyképesség jövője” című, 2024. szeptember 9-i jelentésére,

— tekintettel eljárási szabályzata 55. cikkére,

— tekintettel a Foglalkoztatási és Szociális Bizottság véleményére,

— tekintettel a Regionális Fejlesztési Bizottság jelentésére (A10-0137/2025),

A. mivel a legkésőbb 2050-ig a szén-dioxid-semleges gazdaságra való átmenet ambiciózus célja jelentős gazdasági, környezeti és társadalmi előnyökkel járhat, beleértve új iparágak létrehozását, munkalehetőségeket és jobb életminőséget; mivel ugyanakkor ez az átállás súlyosbíthatja a régiók közötti meglévő egyenlőtlenségeket is, aránytalanul sújtva a kiszolgáltatott népességcsoportokat az átállás előnyeit gátló társadalmi-gazdasági tényezők miatt, és új sebezhetőségeket teremthet, különösen azokban a régiókban, amelyek nagymértékben függenek a nagy szén-dioxid-kibocsátású iparágaktól, beleértve a széntermelő régiókat is;

B. mivel az EU régiói társadalmi-gazdasági jellemzőik, fejlettségi szintjük, infrastruktúrájuk, demográfiai tendenciáik és munkaerőpiaci feltételeik tekintetében jelentős eltéréseket mutatnak, és nyilvánvaló, hogy nincs olyan univerzális megoldás, amely megfelelően képes kielégíteni eltérő szükségleteiket; mivel a kevésbé fejlett régiókat általában jobban sújtja az átállás, mint a fejlettebb régiókat;

C. mivel Európa-szerte továbbra is különbségek vannak a digitális átállás és a konnektivitás sebességében, különösen a vidéki és távoli területeken; megjegyzi, hogy számos érintett régió nem rendelkezik alapvető infrastruktúrával és szolgáltatásokkal, ami megnehezíti számukra a fenntartható gazdasági fellendülést biztosító termelő beruházások vonzását; mivel több beruházásra van szükség a fenntartható és intelligens mobilitásra való átállás felgyorsítása, valamint az infrastrukturális rendszerek korszerűsítése és diverzifikálása érdekében a hozzáférhetőség javítása, az innováció előmozdítása és a zöldebb gazdaságra való átállás támogatása érdekében; mivel a kohéziós politikának stratégiai szerepet kell játszania e hiányosságok áthidalásában, a területi kohézió előmozdításában és annak biztosításában, hogy egyetlen régió se maradjon hátra az átmenet során;

D. mivel a legszegényebb és legkiszolgáltatottabb régiók közül sok az EU keleti részén található; mivel az ukrajnai háború további negatív hatással van ezekre a régiókra;

E. mivel a szigeteknek a szárazföldtől való fizikai elválása és elszigeteltsége állandó strukturális hátrányt jelent, amely a gazdasági és társadalmi élet számos aspektusát érinti, beleértve a munkaerőpiachoz, az oktatáshoz, az egészségügyi ellátáshoz, a mobilitáshoz és a közszolgáltatásokhoz való hozzáférést; mivel a szigetek korlátozott területe jelentősen szűkíti a szakmai továbbképzés és átképzés lehetőségeit, és ezáltal korlátozza a munkavállalók képességét arra, hogy alkalmazkodjanak a strukturális változásokhoz vagy az ágazati eltolódásokhoz, például a zöld és a digitális átállás által vezérelt változásokhoz; mivel sok esetben az alternatívák hiánya arra kényszeríti a munkavállalókat, hogy elhagyják lakóhelyüket, hogy máshol kapjanak munkalehetőséget, ami gyakorlatilag aláássa a „területen maradáshoz való jogukat”, és hozzájárul az elnéptelenedéshez és az agyelszíváshoz a szigeti térségekben;

F. mivel az EU Igazságos Átmenet Alapja (IÁA) fontos eszköz, és annak is kell maradnia annak biztosításához, hogy a klímasemlegességre való átállás által érintett területeken élő emberek ne maradjanak hátra, és hozzájáruljon ahhoz a célkitűzéshez, hogy a régiók és az emberek képesek legyenek kezelni az átállás társadalmi, foglalkoztatási, gazdasági és környezeti hatásait; mivel a felhasználási arány a programozási időszak e szakaszában továbbra is túl alacsony;

([18]) HL C, C/2025/285, 2025.1.24., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/285/oj.

G. mivel a karbonszegény gazdaságra történő átállás, a globális éghajlati válság és a környezetszennyezés – élelmiszerellátásra, oktatásra és egészségügyre gyakorolt hatásaik révén – egyúttal válságot is okoznak a gyermekek jogai szempontjából az EU különböző régióiban, ezért hatékony és érdemi intézkedéseket kell hozni annak biztosítása érdekében, hogy a gyermekek és a jövő generációi méltósággal nőhessenek fel, és felkészülten léphessenek be a jövő szakképzett munkaerőpiacára;

H. mivel az EU-ban tapasztalható szegénység, és különösen a családi és gyermekszegénység elleni küzdelem átfogó, megfelelő forrásokkal ellátott stratégiájára vonatkozóan a tagállamokhoz intézett ajánlások, valamint az ennek végrehajtásához szükséges szakpolitikák és intézkedések elősegítik a belső piac elmélyítését és a gazdasági, társadalmi és területi kohézió megvalósításában elért haladást, és támogatják a Bizottság versenyképes és inkluzív, sokszínű régiókból álló Európa megteremtésére irányuló célkitűzését;

I. mivel Európa jelenleg munkaerő- és készséghiánnyal küzd, ami akadályozza az Unió versenyképességét, ahogyan azt a Draghi- és Letta-jelentések is megállapították; mivel az ipari és technológiai fejlesztések, valamint a beruházások stratégiai decentralizálása az átállás által érintett régiókba segíthet ezen hiányosságok kezelésében, de ehhez elegendő beruházás szükséges a kísérő közszolgáltatásokba és infrastruktúrába, például a lakhatásba, az oktatásba és a közlekedésbe;

J. mivel az átállás előtt a dekarbonizáció által leginkább sújtott iparágak közül sok kedvezőtlen munkakörülményekkel szembesült, és függött az idénymunkásoktól; mivel a zöld és a digitális átállásnak kéz a kézben kell járniuk a gazdasági és társadalmi igazságossággal, mivel az igazságos átmenetnek hozzá kell járulnia a munkahelyi megkülönböztetés kezeléséhez, a tisztességes és minőségi munkafeltételek biztosításához, a munkaügyi normák emeléséhez, valamint a hatékony biztonsági hálók és védelmi mechanizmusok biztosításához az érintett munkavállalók számára;

K. mivel az idegenforgalom az EU gazdaságának kiemelt fontosságú ágazata, amely közvetlenül és közvetve az EU GDP-jének több mint 10 %-át adja, és döntő szerepet játszik a versenyképesség, a társadalmi jóllét és a fenntartható munkahelyteremtés fokozásában, különösen az idegenforgalomtól nagymértékben függő régiókban; mivel az idegenforgalom jelentősen hozzájárulhat a területi kohézióhoz, különösen a távoli, vidéki, part menti, legkülső és szigeti régiókban, és támogathatja a gazdasági diverzifikációt és az igazságos átmenetet a strukturális kihívásokkal, népességfogyással vagy a karbonintenzív iparágaktól való függőséggel küzdő területeken; mivel az EU idegenforgalmi ágazata nagyrészt 2,3 millió kis- és középvállalkozásokból (kkv) áll, körülbelül 12,3 millió embert foglalkoztat, és jelentős gazdasági tevékenységet jelent, ami különböző ágazatokban erős multiplikátorhatással bír; mivel a kohéziós politikának az igazságos átmenet részeként támogatnia kell a fenntartható idegenforgalmi stratégiákat, erősítve a rezilienciát, az innovációt és a zöld és digitális átalakulást az idegenforgalmi ágazatban, ugyanakkor előmozdítva az inkluzív növekedést és megőrizve a helyi kulturális és természeti örökséget;

L. mivel az Európai Unió fő versenytársaival ellentétben globális vezető szerepet tölt be a kibocsátások csökkentésében, miközben az összetett globális geopolitikai és gazdasági helyzet miatt számos kihívással néz szembe;

M. mivel az energetikai átállás folyamatának együtt kell járnia a gazdasági versenyképességgel, és mivel alapvető fontosságú az átmenet által érintett régiók energiabiztonságának biztosítása;

N. mivel a nukleáris energia része a zöld taxonómiának, és ezért hozzájárul a dekarbonizált gazdaságra való átállás folyamatához; mivel az ezen energiába történő beruházások növelése hozzájárulna a stratégiai autonómiára és a szén-dioxid-kibocsátás csökkentésére irányuló uniós célkitűzések eléréséhez; mivel ez az energiaforrás hatékony helyettesítő lenne az energiahatékonyság, a munkahelyteremtés és a gazdasági növekedés szempontjából az átmeneti régiókban;

O. mivel az európai kontinens gyorsabban melegszik, mint a világ többi része, és az éghajlatváltozás jelentette kockázatok kezelése egyre bonyolultabbá válik, és egyre több kihívást támaszt;

P. mivel különös figyelmet és támogatást kell fordítani a szigetek, valamint a szigeti és legkülső régiók kiszolgáltatott helyzetére, tekintettel azokra a súlyos társadalmi-gazdasági kihívásokra, amelyekkel az EU 2030-ra vonatkozó energiaügyi célkitűzéseire és a klímasemleges gazdaság 2050-ig történő megvalósítására való átállás során szembesülnek; mivel a szigeteknek a szigetjellegből adódó hátrányai és az éghajlati válság súlyos hatásai együttesen további hátrányos helyzetbe hozzák polgáraikat, ami tovább súlyosbítja a meglévő társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségeket; mivel a szélsőséges időjárási jelenségek és természeti katasztrófák – például aszályok, árvizek és erdőtüzek – egyre gyakoribb előfordulása tovább növeli a fejlettségbeli különbségeket, és akadályozza az előrehaladást az EU szigeti régióinak fenntartható fejlődése terén;

Q. mivel megfelelő figyelem és pénzügyi támogatás nélkül a korábban az energiatermeléstől, többek között a tőzegtermeléstől, a bányászati tevékenységektől és a finomítói eljárásoktól, függő régiók, valamint más erősen iparosodott régiók a gazdasági hanyatlás kockázatával szembesülnek, ami csökkenti versenyképességüket; mivel ezek a területek gyakran szembesülnek olyan demográfiai kihívásokkal, mint a tartós elnéptelenedés, különösen a vidéki területeken, a szigeteken és a legkülső régiókban, valamint az elöregedés és az agyelszívás, amihez a beruházásokhoz való korlátozott hozzáférés, a nem megfelelő infrastruktúra, az elégtelen konnektivitás, valamint a termelékenység és a foglalkoztatási lehetőségek terén a dinamikusabb régiókhoz képest egyre növekvő szakadék társul; mivel átfogó támogatásra és konkrét átalakítási stratégiákra van szükségük ahhoz, hogy ezeket a kihívásokat lehetőségekké alakítsák;

R. mivel az igazságos átmenet stratégiáinak hatékonysága az uniós pénzügyi eszközök koherens és stratégiai felhasználásától függ; mivel ezért alapvető fontosságú a területi igazságos átmenet tervek területi és helyi alapú megközelítésének fenntartása, biztosítva a regionális és helyi hatóságok bevonását a program hatálya alá tartozó területekre vonatkozó alulról építkező stratégiák kidolgozásába;

S. mivel az IÁA, az InvestEU és a közszektor-hitelezési eszköz – az igazságos átmenet mechanizmus három pillére – keretében meg kell erősíteni a hatóságoknak nyújtott technikai segítségnyújtást;

T. mivel az IÁA-ra vonatkozó kérelmezési eljárást egyszerűsíteni és racionalizálni kell, és rugalmasabbá kell tenni a szélesebb körű hozzáférhetőség érdekében, és lehetővé kell tenni az erőforrások gyorsabb és hatékonyabb felhasználását; mivel az IÁA hatásának maximalizálásához elengedhetetlen az eljárások egyszerűsítése, különösen a kisebb régiók és a korlátozott adminisztratív kapacitással rendelkező helyi hatóságok esetében, valamint elengedhetetlen annak biztosításához is, hogy a támogatás időben eljusson a zöld átállás által leginkább érintett közösségekhez és munkavállalókhoz;

A munkahelyek megszűnésével küzdő területek célzott kezelése

1. felhívja a Bizottságot, hogy a tagállamok javaslata alapján, a régiókkal és a helyi hatóságokkal partnerségben segítse elő az IÁA különleges gazdasági övezeteinek létrehozását a telephelyek bezárása által érintett területeken mindaddig, amíg a helyben elvesztett munkahelyek többségét nem pótolják a helyi területen, elsőbbséget biztosítva a finanszírozáshoz való hozzáférésnek kezdetben azon területek számára, amelyek közvetlenül érintettek azon terület általános közelsége miatt, ahol munkahelyek szűntek meg, valamint más területek számára, feltéve, hogy kellően indokolt, hogy e veszteségek közvetlen vagy közvetett hatása alátámassza az IÁA-hoz való hozzáférést; hangsúlyozza annak fontosságát, hogy figyelembe vegyék az olyan társadalmi kritériumokat is, mint a helyi munkanélküliségi ráta, a társadalmi-gazdasági bizonytalanság és a társadalmi kirekesztés fokozott kockázata, biztosítva, hogy a gazdasági fellendülés közösségvezérelt és fenntartható legyen;

2. felszólít gyorsabb tervezési döntések, valamint különleges intézkedések, pénzügyi eszközök és ösztönzők bevezetésére ezekben az övezetekben, beleértve a vállalkozásokat és a beruházásokat célzó ideiglenes és célzott adóösztönzőket, feltéve, hogy azok nem ássák alá az egységes piac stabilitását; megerősíti, hogy ezek az intézkedések munkahelyeket teremthetnek, lehetőségeket biztosíthatnak az e régiókban élő emberek számára, és támogathatják a gazdasági szereplőket, elsőbbséget biztosítva a kkv-knak, a mikrovállalkozásoknak és a hagyományos helyi és családi vállalkozásokat működtető vállalkozásoknak, fokozva a regionális fejlődést és a versenyképességet;

3. hangsúlyozza, hogy a különleges gazdasági övezetek képesek fellendíteni a beruházásokat és a növekedést a régiókban, amint azt az írországi Clare megyei Shannon repülőtéren 1959-ben és a lengyelországi Szilézia régióban 1996-ban Katowicében létrehozott különleges gazdasági övezetek példája is mutatja; ragaszkodik azonban ahhoz, hogy ezeket a mechanizmusokat szigorú szabályoknak kell szabályozniuk annak biztosítása érdekében, hogy a gazdasági előnyök ténylegesen eljussanak a helyi lakossághoz, megelőzzék a szociális vagy adódömping minden formáját és a pénzmosást, és szigorú kritériumok vonatkozzanak rájuk a társadalmi, gazdasági és környezeti fenntarthatóság tekintetében, elsőbbséget biztosítva a helyi vállalkozásoknak, különösen a kkv-knak és a mikrovállalkozásoknak;

4. kéri, hogy a szigeti régiókat vegyék fel a csökkentett adómértékek alkalmazására jogosult területek közé az IÁA szigeti gazdasági övezetek keretében, azzal a céllal, hogy kezeljék e területek aránytalanul magas megélhetési költségeit, amelyeket tovább súlyosbítanak a zöld és energetikai átállás hatásai; hangsúlyozza, hogy az ilyen költségvetési intézkedések elengedhetetlenek a szigeti közösségek gazdasági életképességének javításához, a helyi vállalkozások támogatásához és a fenntartható beruházások vonzásához; rámutat arra, hogy a célzott adózási ösztönzők hatékony eszközként ellensúlyozhatják a szigetek elnéptelenedésének állandósuló tendenciáját, előmozdíthatják a munkahelyteremtést, valamint a reziliens, önfenntartó helyi gazdaságokat, miközben biztosítják a klímasemlegességre való igazságos és inkluzív átállást;

Oktatás, a munkavállalók képzése és tanulószerződéses gyakorlati képzések

5. rámutat arra, hogy az uniós alapokat (az európai strukturális és beruházási alapokat és különösen az Európai Szociális Alap Pluszt (ESZA+) és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközt (RRF)) és az IÁA-t a különböző régiók koragyermekkori oktatásba történő beruházásainak kiegészítésére használják fel;

6. megismétli, hogy a IÁA alkalmazási körébe tartozó számos régió jelentős és büszke múlttal rendelkezik a képzési és tanulószerződéses gyakorlati képzési programok terén, amelyek elengedhetetlenek a munkavállalók átképzéséhez és a munkaerőpiac új igényeinek való megfeleléshez is; hangsúlyozza, hogy ezek folytatását prioritásként kell kezelni; felszólít az IÁA-n belüli finanszírozásra a képzési és tanulószerződéses gyakorlati képzési lehetőségekhez való hozzáférés támogatása érdekében, különösen a nők, a fiatalok és a marginalizált közösségek számára;

7. e tekintetben hangsúlyozza, hogy az érintett területeken az oktatás és képzés valamennyi szintjén prioritásként kell kezelni a beruházásokat, többek között a zöld és digitális készségek, az írástudás és az alapvető számolási készségek, valamint a természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika (STEM) területéhez kapcsolódó készségek képzési programokba való integrálásával, összhangban a készségek uniójáról, az alapvető készségekre vonatkozó cselekvési tervről és a STEM-oktatás stratégiai keretéről szóló közelmúltbeli bizottsági közleményekkel; ragaszkodik ahhoz, hogy a foglalkoztathatóság és a versenyképesség fokozása érdekében finanszírozásra van szükség az alapvető digitális és technikai készségek megerősítése céljából; hangsúlyozza az oktatás megfelelő uniós finanszírozásának szükségességét az érintett térségekből érkező gyermekek és diákok számára, beleértve a közép- és felsőfokú oktatás pénzügyi támogatását is;

8. hangsúlyozza, hogy a szaktanárok hiánya súlyosbítja a stratégiai ágazatokban tapasztalható készséghiányt, és aláássa a kevésbé fejlett régiók gazdasági versenyképességét; célzott programok kidolgozására szólít fel a tanári szakma vonzerejének növelése érdekében, különösen STEM területén, gazdasági és nem gazdasági ösztönzők révén, különösen az átállás által érintett régiókban; hangsúlyozza annak fontosságát, hogy külön forrásokat különítsenek el a tanárok és oktatók innovatív képzésére, valamint a digitális pedagógiai készségek fejlesztésére, amelyek elengedhetetlenek a munkavállalók ipari átalakulásra való felkészítéséhez; intézkedéseket szorgalmaz a tanárok fizetésének és munkakörülményeinek javítására a képzett pedagógusok vonzása és megtartása érdekében, különösen az átalakulóban lévő területeken, elismerve, hogy kulcsfontosságú szerepet töltenek be a munkaerő jövőbeli ipari igényekre való felkészítésében; felhívja a Bizottságot, hogy értékelje a tanár- és oktatóképzésbe történő beruházások hatását a finanszírozás jobb felhasználásának biztosítása és a kevésbé fejlett régiókban a diákok és munkavállalók által elsajátított készségek eredményeinek optimalizálása érdekében;

9. amellett, hogy elismeri a tanulószerződéses gyakorlati képzésekbe már végrehajtott beruházásokat, kéri, hogy az érintett régiókban az oktatási alapok jelentős részét olyan tanulószerződéses gyakorlati képzésekre és szakképzésre fordítsák, amelyek összhangban vannak a munkahelyek megszűnésének helye szerinti helyi közösség szükségleteivel, magas színvonalú tanulószerződéses gyakorlati képzési programok révén, biztosítva, hogy ezek a programok megfelelő javadalmazást, tisztességes munkakörülményeket és minőségi képzést nyújtsanak;

10. hangsúlyozza, hogy a kohéziós politika a megfelelő válasz a gazdasági egyenlőtlenségekre, és ez a szerep különösen fontos most, tekintettel a dezindusztralizáció veszélyére; szorgalmazza az IÁA, az ESZA+ és az Európai Regionális Fejlesztési Alap közötti nagyobb mértékű koordinációt annak érdekében, hogy maximalizálják az ipari szerkezetátalakítás által érintett munkavállalók átcsoportosítására és átképzésére gyakorolt hatásukat; kéri továbbá, hogy az ESZA+ irányítása a többszintű megközelítés szerint történjen, a nemzeti, regionális és helyi hatóságok bevonásával, és finanszírozása legyen regionálisan koncentráltabb, és nagyobb szinergiák jöjjenek létre az ESZA+ és az IÁA között, különösen az oktatás és képzés terén; elismeri továbbá az Európai Beruházási Bank alapvető szerepét az igazságos átmenet támogatásában, valamint a köz- és magánberuházások közötti együttműködés további megerősítésének szükségességét;

11. hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a kohéziós politikát – beleértve az IÁA-t is – összehangolják a regionális innovációs stratégiákkal és az intelligens szakosodási prioritásokkal a regionális versenyképesség fokozása érdekében, és támogassák a gazdasági diverzifikációt és az átmeneti régiók rezilienciáját; sürgeti a Bizottságot és a tagállamokat, hogy fordítsanak különös figyelmet a demográfiai hanyatlásban lévő területekre, és az IÁA-finanszírozásra jogosult projektek kiválasztási kritériumaiban részesítsék előnyben az érintett területeket az átállás által nem érintett területekkel szemben, növelve a karbonintenzív ágazatok bezárása által érintett településeken található vállalkozói kezdeményezések pontszámát, ezáltal biztosítva, hogy ez az ösztönző kézzelfogható eredményekhez vezessen; felszólítja a Bizottságot és a tagállamokat, hogy használják a RRF rendelkezésre álló forrásait az átállási folyamat támogatására az érintett területeken;

12. elismeri a gépjárműipar döntő szerepét az EU-ban, többek között a munkahelyteremtésben a különböző régiókban; alapvető fontosságúnak tartja, hogy a gépjárműipart bevonják az igazságos átmenet alkalmazási körébe, tekintettel az elektromobilitásra való átállás során a globális verseny által támasztott kihívásokra és az indokolatlan kereskedelmi akadályok hatására; hangsúlyozza, hogy olyan célzott politikákra van szükség, amelyek prioritásként kezelik a munkavállalók átképzését és a jelentős gépjárműiparral rendelkező régiók gazdasági modelljének diverzifikálását célzó kezdeményezéseket;

13. úgy véli, hogy a szakképzés szükséges válasz a régiók gazdasági átalakulására; hangsúlyozza, hogy az IÁA-n keresztül ambiciózus és célzott szakképzési és átképzési programokat kell létrehozni a gazdasági átállás miatt közvetlenül érintett álláskeresők és munkavállalók számára is annak érdekében, hogy meg lehessen előzni a hosszú távú strukturális munkanélküliség kialakulását; ragaszkodik ahhoz, hogy az igazságos átmenetre vonatkozó területi tervekben finanszírozást kell elkülöníteni ezekre a programokra;

14. felhívja a Bizottságot, hogy működjön együtt a tagállamokkal, a helyi és regionális hatóságokkal, a szakszervezetekkel és a helyi vállalkozásokkal annak biztosítása érdekében, hogy különös figyelmet fordítsanak arra, hogy a munkahelyüket elvesztő munkavállalóknak lehetőségük legyen arra, hogy közösségeikben részt vegyenek az ESZA+ által támogatott foglalkoztatási és képzési programokban vagy más uniós finanszírozású programokban;

15. hangsúlyozza, hogy a helyi vállalkozásokkal, az oktatási intézményekkel, a képzési és egész életen át tartó tanulási központokkal, a szociális partnerekkel, valamint a helyi és regionális önkormányzatokkal és a közigazgatással együttműködve tanulószerződéses gyakorlati képzési és képzési programokat kell kidolgozni az átállás által érintett területeken annak érdekében, hogy a diákok és a munkanélküli munkavállalók számára lehetőségeket és érdemi tapasztalatokat lehessen biztosítani közösségükön belül, és meg lehessen őrizni a „maradáshoz való jogukat”;

16. hangsúlyozza, hogy a hatékony átképzési és továbbképzési programok megfelelő tervezést és előkészítést igényelnek már jóval a fokozatos megszüntetés vagy a jelentős ipari változások előtt; megjegyzi, hogy a munkavállalók és a munkakeresők képzésének és átképzésének, a továbbképzésnek és az egész életen át tartó tanulásnak biztosítania kell, hogy az ágazattól, a szerződés típusától, a nemtől vagy a földrajzi elhelyezkedéstől függetlenül senkiről ne feledkezzenek meg az uniós zöld és digitális átállás felé vezető úton; intézkedéseket szorgalmaz a készségigények proaktív előrejelzésének és tervezésének megkönnyítése, valamint e jogok valamennyi érintett munkavállaló számára történő biztosítása érdekében; felkéri a tagállamokat és a regionális hatóságokat, hogy hozzanak létre „helyi készségfejlesztési tanácsokat” vagy hasonló, több érdekelt felet tömörítő testületeket, amelyek feladata a helyi készséghiány diagnosztizálása, a zöld és digitális átálláshoz kapcsolódó készségigények előrejelzése, valamint tanácsadás az IÁA és az ESZA+ keretében megvalósuló célzott beruházásokkal kapcsolatban;

17. javasolja egy regionális mechanizmus létrehozását a tanulószerződéses gyakorlati képzési rendszerek hatásának nyomon követésére és értékelésére, valamennyi érdekelt fél – a helyi önkormányzatok, a munkáltatók, az oktatási intézmények és a fiatalok – bevonásával; úgy véli, hogy ez lehetővé tenné a képzési stratégiák gyors hozzáigazítását a munkaerő-piaci igényekhez és a résztvevők közvetlen visszajelzéseihez, ezáltal hosszú távon biztosítva a tanulószerződéses gyakorlati képzések fenntarthatóságát és hatékonyságát;

18. rámutat arra, hogy az ökológiai átállás által érintett régiók készség- és munkaerőhiánnyal szembesülnek, miközben Európa számos részén lakhatási válság és túlzsúfoltság tapasztalható a városi térségekben; javasolja egy megfizethető lakhatási program létrehozását ezekben a régiókban, és megjegyzi, hogy ennek a programnak vonzónak kell lennie a fiatalok számára, hozzájárulva ezáltal e területek gazdasági és társadalmi újjáélesztéséhez;

19. ösztönzi a tagállamokat, hogy az IÁA és az ESZA+ által támogatott projektekbe építsenek be lakhatási garanciákat, együttélési rendszereket és bérleti támogatást a tanulószerződéses tanulók és a diákok számára, különösen azokban a régiókban, ahol magas a fiatalok munkanélküliségi rátája vagy ahol demográfiai hanyatlás tapasztalható;

20. kéri, hogy a kohéziós alapok egy részét kifejezetten a legalacsonyabb jövedelmű háztartások otthonainak és a legkevésbé energiahatékony épületeknek a felújítására fordítsák, amelyek egyébként lemaradnának a zöld átállás során;

Minőségi munkahelyekre vonatkozó terv

21. úgy véli, hogy az igazságos átmenet nem vette kellően figyelembe a munkavállalók különböző profiljainak és az érintett közösségeknek a sajátosságait; sajnálatosnak tartja azt is, hogy nem hozták létre az idénymunka lehetőségét, mind a munkavállalók számára kiegészítő jövedelemforrásként, mind a diákok számára jövedelemszerzési lehetőségként;

22. felhívja a figyelmet a munkanélküliségre és különösen a számos régióban, vidéki térségben és tagállamban jellemző ifjúsági munkanélküliségre; hangsúlyozza ezért a megfizethető lakhatáshoz, közlekedéshez és oktatáshoz való hozzáférés, valamint a fiatal generációk, különösen az alacsony jövedelmű háztartások befogadásának szükségességét;

23. hangsúlyozza, hogy ki kell egészíteni a felsőoktatási és képzési testületek finanszírozását a szakmai profiljuk megváltoztatását fontolgató vagy munkahelyüket elvesztő munkavállalók, különösen a nők és az 50 év felettiek átképzésének vagy továbbképzésének biztosítása érdekében; javasolja, hogy az IÁA biztosítson átképzési, továbbképzési és oktatási lehetőségeket az érintett munkavállalók közvetlen családtagjai számára is a helyi területek közelében;

24. figyelmeztet arra, hogy a leállított vagy leállítás alatt álló iparágak némelyike a gazdasági átlagot meghaladó munkafeltételeket kínál, beleértve a magasabb béreket, kockázati juttatásokat és a munkavállalók és családjaik számára nyújtott egészségbiztosítást; rámutat ezért arra, hogy az IÁA keretében ideiglenes finanszírozásra van szükség a munkanélküli ellátások és az új fizetés közötti különbség kompenzálása érdekében, lehetővé téve a zökkenőmentesebb átmenetet és biztosítva valamennyi korábban vállalt szerződéses kötelezettség teljesítését;

25. üdvözli a Bizottság azon kötelezettségvállalását, hogy 2025 végéig javaslatot tesz egy minőségi munkahelyekre vonatkozó ütemtervre, amelyet a szociális partnerekkel közösen dolgoznak ki, és amely mindenki számára biztosítja az igazságos átmenetet; emlékeztet arra, hogy az ütemtervnek támogatnia kell a méltányos béreket, a magas szintű egészségvédelmi és biztonsági normákat, a jó munkafeltételeket, a képzést és a méltányos munkahelyváltást a munkavállalók, köztük az önálló vállalkozók számára, különösen a kollektív tárgyalások általi lefedettség növelése révén; hangsúlyozza, hogy az ütemtervnek kiemelt prioritásként kell kezelnie az átmenetek kezelését, és olyan kísérő javaslatokat kell tartalmaznia, amelyek konkrét támogatást nyújtanak a munkavállalóknak;

26. hangsúlyozza, hogy az igazságos átmenet folyamatában érintett és a Bizottságnak bejelentett gazdasági ágazatok tekintetében kötött „szociális szerződéseket” haladéktalanul jóvá kell hagyni; hangsúlyozza, hogy ezeknek a szociális szerződéseknek megbízható diagnózison és gazdasági előrejelzéseken kell alapulniuk, támogatniuk kell a kollektív tárgyalásokat és a munkavállalói jogok tiszteletben tartását, és figyelembe kell venniük az érintett régiók sajátosságait; támogatja az ipari és energetikai átállás által közvetlenül érintett munkavállalók szociális védelmi mechanizmusainak létrehozását, beleértve az átálláshoz kapcsolódó jövedelmet és a munkanélküli ellátások célzott meghosszabbítását; kéri, hogy fogadjanak el egy a munka világának igazságos átmenetéről szóló irányelvet, amely meghatározza a minőségi munkahelyek létrehozását biztosító jogi keretet az átállás által érintett régiókban; ösztönzi munkavállalói csoportok létrehozását az átállás által érintett iparágakban, lehetővé téve a volt munkavállalók számára, hogy közvetlenül részesüljenek a regionális gazdasági megújulás előnyeiből;

27. felhívja a Bizottságot, hogy könnyítse meg egy szociális képzési program létrehozását azon idősebb munkanélküliek, különösen a nők és a régóta munkanélküli személyek számára, akik nem tudnak átképzésben részt venni és új munkahelyet szerezni, biztosítva, hogy megfelelő életszínvonaluk garantálása érdekében a nyugdíjazásukig támogatásban részesüljenek; hangsúlyozza, hogy meg kell erősíteni a nők szerepét, és elő kell mozdítani a fogyatékossággal élő személyek integrációját;

28. hangsúlyozza, hogy a tagállamoknak prioritásként kell kezelniük az állami tulajdonban lévő földterületekhez való hozzáférést, és lehetőség szerint helyre kell állítaniuk, rehabilitálniuk kell és át kell alakítaniuk az épületeket és egyéb eszközöket, például a régi ipari létesítményeket és bányatelepeket az IÁA keretében finanszírozott új projektek céljaira, beleértve a megújuló energiaforrásokat, az energiahatékonysági felújításokat vagy a zöld újraiparosítást; hangsúlyozza, hogy a tagállamoknak és a Bizottságnak felügyelniük és nyomon kell követniük ezt a folyamatot;

Végrehajtás és irányítás

29. hangsúlyozza, hogy az IÁA támogatásra jogosult régiók átállása még nem fejeződött be, és hogy a jövőben is célzott támogatásra lesz szükségük az energetikai átállással kapcsolatos különböző kihívások kezeléséhez; szükségesnek tartja olyan intézkedések elfogadását, amelyek biztosítják ezen alapok maximális felhasználását, többek között az adminisztratív eljárások egyszerűsítése, a helyi hatóságok számára a szükséges beruházásokhoz való hozzáférést és azok sikeres felhasználását segítő támogatási és tanácsadó mechanizmusok létrehozása, valamint a helyi hatóságok előfinanszírozásának növelése révén;

30. emlékeztet arra, hogy egyes uniós régiókban a fiatal és szakképzett munkavállalók folyamatos kiáramlása tapasztalható a demográfiai változások és a migráció miatt, ami különösen hátrányosan érinti a vidéki és belső területeket, a szigeteket és a legkülső régiókat; emlékeztet ezzel összefüggésben a vidék és város közötti szoros kapcsolatok, valamint a vidéki térségekben élő nők célzott támogatásának fontosságára; emlékeztet arra, hogy az ilyen fokú elvándorlás és elnéptelenedés súlyosan érinti a versenyképességet, a gazdasági növekedést, az élelmezésbiztonságot, a termelékenységet és a fenntarthatóságot az érintett régiókban;

31. aggodalommal állapítja meg, hogy az elmúlt években a tagállamok jelentősen csökkentették a szegényebb régiók nemzeti finanszírozását; emlékeztet az addicionalitásra vonatkozó uniós szabály tiszteletben tartásának fontosságára; felhívja a Bizottságot annak biztosítására, hogy a nemzeti hatóságok a strukturális és beruházási alapok projektjeinek tervezése és végrehajtása során megfelelően vegyék figyelembe a belső kohéziót;

32. elfogadja, hogy az IÁA-folyamat végrehajtása a tagállamok hatáskörébe tartozik, de kéri, hogy a helyi és regionális önkormányzatok, valamint a helyi szinten működő hatóságok kapjanak nagyobb szerepet a döntéshozatali folyamatban, biztosítva, hogy a finanszírozási stratégiák igazodjanak az átállás által érintett közösségek sajátos igényeihez, és összhangban legyenek az igazságos átmenethez kapcsolódó egyéb stratégiai alapok keretében végrehajtott beruházásokkal; hangsúlyozza, hogy alapvető fontosságú a kérelmekhez való hozzáférés egyszerűsítése és az alap hatókörének kiterjesztése annak érdekében, hogy más, hasonlóan érintett régiók és ágazatok is részesülhessenek az IÁA előnyeiből; hangsúlyozza, hogy a források elosztásának és az IÁA-kezdeményezések hatékony végrehajtásának felgyorsítása érdekében a Bizottságnak a tagállamokkal együttműködve egyértelmű iránymutatásokat kell előterjesztenie a végrehajtási kérdésekre vonatkozóan;

33. úgy véli, hogy a Bizottságnak egyértelmű paramétereket kellett volna meghatároznia az egyes tagállamok számára olyan területeken, mint az oktatásba és képzésbe való beruházás, a munkavállalók továbbképzés és átképzése más foglalkoztatásra, valamint annak lehetővé tétele, hogy a harmadik fél befektetők megőrizhessék a korábbi szén- és tőzegkitermelő régiók kultúráját és hagyományait, továbbá a kitermelési helyszínek környékén a szennyezett területek megtisztításáho való hozzájárulás; ösztönzi a know-how és a bevált gyakorlatok cseréjét az átalakulóban lévő régiók között; továbbá szinergiákra szólít fel az olyan kezdeményezésekkel, mint az új európai Bauhaus, amelyek a régi ipari létesítményeket szociális és kulturális helyszínekké alakító projektekre irányulnak;

34. elismeri, hogy az alulról felfelé építkező nagyléptékű projektek finanszírozásában hiány mutatkozik; javasolja, hogy szükség esetén az IÁA folytatása pótolja ezeket a hiányosságokat; hangsúlyozza annak fontosságát, hogy már a legkorábbi szakaszoktól kezdve célzott technikai támogatást nyújtsanak az IÁA-ból a régióknak, a helyi hatóságoknak és a közösségi csoportoknak annak érdekében, hogy megerősítsék az alulról építkező tervezési kapacitásukat, és segítsék a potenciális kedvezményezetteket a magas színvonalú, hatásos projektek előkészítésében;

35. elismeri az IÁA-ra pályázó önkéntes csoportok megfelelő finanszírozásának hiányát, és egy egyszerűsített finanszírozási mechanizmust szorgalmaz; hangsúlyozza annak fontosságát, hogy elegendő, a tőkeköltségek több mint felét vagy a projekt jelentős részét kitevő előfinanszírozást biztosítsanak az alacsony kockázatúnak tekintett csoportok számára, ezáltal biztosítva, hogy ezek a csoportok elkerüljék a magas kamatlábakat és díjakat a finanszírozás összehangolásáért és áthidalásáért, ezáltal lehetővé téve a helyi önkéntes és közösségi szervezetek számára az átállással kapcsolatos projektek hatékony megvalósítását;

36. kéri, hogy hozzanak létre nagyobb szinergiákat az állami és a magánszektor között az átállási folyamat közös kezelése érdekében, megkönnyítve ezáltal az érintett területek termelésének átalakítását;

37. kiemeli az állami támogatási szabályok által az önkéntes és nonprofit csoportokra gyakorolt negatív hatást; hangsúlyozza ezzel összefüggésben a szociális gazdaság szervezeteinek alapvető szerepét abban, hogy konkrét, közösségalapú válaszokat adjanak az uniós polgárok szociális szükségleteire, és támogassák az inkluzív, emberközpontú megoldásokat az igazságos átmenet érdekében; úgí véli, hogy az állami támogatási szabályok – indokolt feltételek esetén – az alacsony kockázatúnak minősülő önkéntes és nonprofit csoportok tekintetében lazíthatók; felhívja a Bizottságot ezzel összefüggésben, hogy működjön együtt a tagállamokkal annak érdekében, hogy az állami támogatásokra vonatkozó jogszabályok értelmezése következetesebbé és egyértelműbbé váljon, amennyiben azok a közösségi és nonprofit csoportokra vonatkoznak;

38. hangsúlyozza, hogy az egyes igazságos átmenet régiókhoz igazított, továbbfejlesztett közösségi haszonmodellt kell kidolgozni; e célból felhívja a tagállamokat és az irányító hatóságokat, hogy az IÁA forrásainak egy részét fordítsák a zöld közösségi rendszerek létrehozásának, a szociális innovációnak és a szociális gazdaságnak a támogatására, különösen a helyi energiaszövetkezetek, részvételen alapuló helyi megújulóenergia-termelési projektek és a helyi körforgásos gazdaságot előmozdító kezdeményezések finanszírozása révén; megjegyzi, hogy a volt munkavállalók és családjaik számára lehetővé kell tenni, hogy beruházzanak vagy részt vegyenek ezekben a projektekben, ezáltal erősítve a zöld átállás és a társadalmi befogadás közötti kapcsolatot;

39. megismétli, hogy a lakhatással kapcsolatos szövetkezeti vagy közösségi irányítású projektek számára egyszerűsített hozzáférést kell biztosítani az IÁA forrásaihoz, többek között alacsonyabb társfinanszírozási küszöbértékek és előlegfizetések révén; kéri, hogy a tagállamok adjanak iránymutatást a lakhatással foglalkozó szereplők számára a forrásokhoz való hozzáférés módjáról;

40. szorgalmazza az IÁA közösségekre rótt adminisztratív terheinek csökkentését szakosodott gyakorlati vezetők létrehozása, valamint egyablakos ügyintézés és megfelelő digitális platformok kialakítása révén, amelyek támogatást és segítséget nyújtanak a pályázatok kezeléséhez és a projektek irányításához azok kiválasztását követően, biztosítva, hogy ezek a közösségek is egyenlő hozzáféréssel rendelkezzenek a finanszírozáshoz, ezáltal segítve a regionális egyenlőtlenségek kezelését;

41. kéri, hogy az IÁA támogassa, emelje ki és őrizze meg az érintett közösségek kulturális és ipari örökségét a fenntartható turizmus fejlesztésének előmozdítása révén; ösztönzi a kulturális örökséggel foglalkozó idegenvezetőknek szóló célzott képzési programok létrehozását a helyi foglalkoztatás és a kulturális folytonosság előmozdítása, valamint olyan látogatóközpontok és értelmező terek létrehozásának támogatása érdekében, amelyek bemutatják e régiók helyi történelmét, hagyományait és átalakulási útját, ezáltal helyi munkahelyeket teremtve és megőrizve a kulturális identitást, egyszersmind serkentve a kulturális és oktatási turizmust;

42. hangsúlyozza az emberek régiójukban vagy helyi területükön való „maradáshoz való jogának” stratégiai fontosságát; felhívja a Bizottságot, hogy adjon ki konkrét iránymutatásokat arra vonatkozóan, hogy ezt az elvet hogyan kell végrehajtani és érvényesíteni az egész EU-ban és annak régióiban; kéri, hogy ezt az elvet horizontális elvként határozottabban építsék be minden uniós szakpolitikába annak érdekében, hogy azok támogassák a Szerződésekben meghatározott, társadalmi, gazdasági és területi kohézióval kapcsolatos célkitűzéseket;

Társadalmi igazságosság az átállás előtt az egész gazdaság számára

43. hangsúlyozza, hogy a kohéziós politika kiemelt szerepet játszik az uniós szakpolitikai prioritások megvalósításában és az uniós gazdaság fellendítésében azáltal, hogy hozzájárul az igazságos, inkluzív és fenntartható átmenethez és fejlődéshez, előmozdítja az országok és régiók közötti gazdasági és társadalmi konvergenciát, valamint fellendíti az innovációt és a foglalkoztatást; sajnálja, hogy a jelenlegi többéves pénzügyi keret korlátozott rugalmassága miatt a Bizottság megváltoztatta a kohéziós politika orientációját: a kohéziós politika nem válságelhárítási eszköz, de többször is igénybe vették arra, hogy – a hosszú távú szakpolitikai célkitűzések kárára – innen pótolják a többéves pénzügyi kereten belül a költségvetési rugalmasság vagy a válságreagálási mechanizmusok hiányosságait; felszólítja a Bizottságot és a tagállamokat, hogy gyorsítsák fel a kohéziós politika végrehajtását;

44. úgy véli, hogy a geopolitikai helyzet változásai más tényezőkkel együtt jelentős változásokat idéznek elő az uniós gazdaság működésében; hangsúlyozza, hogy az IÁA-nak továbbra is döntő szerepet kell játszania a dekarbonizációs folyamatban; felhívja a Bizottságot és a tagállamokat, hogy vizsgálják meg az EU kulcsfontosságú energetikai szereplőinek bezárására vonatkozó határidőket, és enyhítsék e bezárások hatását, biztosítva a munkavállalók számára a „társadalmi igazságosságot az átmenet idején";

45. kéri, hogy fordítsanak különös figyelmet a villamosenergia-összeköttetések előmozdításának, a hálózati tárhelykapacitás növelésének és az energiatároló rendszerek megerősítésének szükségességére, amelyek a hatékony energetikai átállás szükséges elemei; felhívja a Bizottságot, hogy ösztönözze a tagállamokat az (EU) 2019/944 irányelv ([19]) helyi energiaközösségekre vonatkozó rendelkezéseinek végrehajtására, egyedi intézkedések biztosítva a kiszolgáltatott háztartások energiaszegénységgel szembeni védelmére az IÁA-régiókban; ezzel összefüggésben úgy véli, hogy támogatni kell a helyi közösségek által irányított zöld infrastruktúrát és megújulóenergia-projekteket, például a nap-, szél- és vízerőműveket, valamint a fenntartható közlekedést, amelyek ösztönzik a helyi gazdaságokat, és nagy lehetőségeket kínálnak a helyi munkahelyteremtésre az építőiparban, a mérnöki ágazatban, a karbantartásban és a kapcsolódó iparágakban;

46. kiemeli a tagállamok fontos szerepét az ágazati szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások előmozdításában, különösen az újonnan kialakuló zöld iparágakban, valamint a kis- és középvállalkozások, köztük a szociális, gazdasági vállalkozások bevonásának biztosításában; hangsúlyozza, hogy a minimálbérekről szóló irányelv ([20]) nagyszerű lehetőséget kínál a bérmegállapításról szóló kollektív tárgyalások előmozdítására és a szociális partnerek jelenlétének megerősítésére az újonnan kialakuló ágazatokban;

47. hangsúlyozza, hogy a magas színvonalú közszolgáltatásokba történő beruházások döntő szerepet játszanak a társadalmi reziliencia kiépítésében és a gazdasági válságok kezelésében, különösen a súlyos állandó természeti és demográfiai kihívásokkal küzdő régiókban; hangsúlyozza, hogy kiemelten kell kezelni az alapvető infrastruktúrába, a szociális szolgáltatásokba és a fenntartható turizmusba, valamint a logisztikai hálózatokba és a konnektivitásba – többek között a fenntartható közlekedési módokba – történő beruházásokat a reziliencia és az innováció előmozdítása, valamint az inkluzív növekedés előmozdítása, új munkahelyek teremtése és új üzleti projektek életképessé tétele érdekében az érintett területeken;

48. felszólítja a Bizottságot, hogy fordítson különös figyelmet a szigetekre és a legkülső régiókra annak érdekében, hogy támogassa az EU 2030-ra vonatkozó energia- és éghajlat-politikai céljaira és az EU 2050-ig megvalósítandó klímasemleges gazdaságára törekvő átállás folyamatából eredő súlyos társadalmi-gazdasági kihívásaik kezelését, és működjön együtt a tagállamokkal abban, hogy az igazságos átmenetre vonatkozó területi terveik keretében a nemzeti allokációikból konkrét összegeket különítsenek el; kézzelfogható kompenzációs intézkedésekre szólít fel, amelyek ellensúlyozzák a tisztább gazdaságra és társadalomra való átállás során a szigetek gazdasági, társadalmi és területi kohéziójára – a légi és tengeri ágazatoktól való függés miatt – gyakorolt esetleges negatív következményeket; kéri ezért, hogy a szigetek élvezzenek prioritást az infrastruktúra tekintetében, a légi és a tengeri közlekedés dekarbonizációja érdekében;

49. sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy a Bizottság a jövőbeli többéves pénzügyi keretre vonatkozó közelmúltbeli javaslataiban nem tett javaslatot egy önálló Igazságos Átmenet Alapra (IÁA); felhívja ezért a Bizottságot, hogy a 2027 utáni programozási időszakra vonatkozóan folytassa az IÁA-t az „IÁA II-n" keresztül annak érdekében, hogy közvetlen támogatást nyújtson a háztartásoknak és a közösségeknek az átálláshoz, és lehetővé tegye az EU 2030-ra vonatkozó energetikai célkitűzéseihez kapcsolódó átállás társadalmi-gazdasági, foglalkoztatási, demográfiai és környezeti hatásaival arányos beavatkozási kapacitást; hangsúlyozza, hogy ennek az alapnak a megosztott irányítás és a partnerség elvei szerint kell működnie a kohéziós politika keretében, és hangsúlyozza, hogy saját kiszámítható költségvetési előirányzattal kell rendelkeznie, biztosítva autonómiáját a rendkívüli válságreagálási eszközöktől, például a Next Generation EU-tól;

([19]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/944 irányelve (2019. június 5.) a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2012/27/EU irányelv módosításáról (HL L 158., 2019.6.14., 125. o., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/944/oj).

([20]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2041 irányelve (2022. október 19.) az Európai Unióban biztosítandó megfelelő minimálbérekről (HL L 275., 2022.10.25., 33. o., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2041/oj).

50. sürgeti a Bizottságot, hogy a 2027 utáni többéves pénzügyi keretben észszerűsítse és hangolja össze a pénzügyi eszközöket, biztosítva az igazságos átmenetre vonatkozó stratégiák támogatásának koherens és összehangolt megközelítését; kiemeli, hogy az „IÁA II." hatályát a tagállamok javaslataival összhangban ki lehetne terjeszteni olyan intézkedésekkel, amelyeket addig kell bevezetni, amíg a helyi szinten elvesztett munkahelyeket nem pótolják, és annak a fenntartható fejlődés és a versenyképesség összeegyeztetésére kell összpontosítania, biztosítva, hogy az átalakulóban lévő régiók gazdaságilag boldogulhassanak anélkül, hogy veszélyeztetnék környezetvédelmi és szociális céljaikat; hangsúlyozza, hogy az igazságos átmenet területekre vonatkozó terveknek proaktív megközelítést kell alkalmazniuk a lehetséges jövőbeli átalakulási folyamatok előrejelzésére, és egyértelműen kötelezettséget kell vállalniuk a stratégiai rehabilitációs és fejlesztési kezdeményezések kidolgozására, különös tekintettel a vállalkozásfejlesztésre és a munkahelyteremtésre a fosszilis tüzelőanyagok termelésének megszüntetése által leginkább érintett térségekben; kiemeli, hogy a tagállamok az elfogadott uniós célokkal összhangban, a technológiai és gazdasági perspektívát figyelembe véve, valamint a helyi és regionális igényektől függően bizonyos rugalmassággal rendelkeznek a dekarbonizáció felé vezető útjukat illetően;

51. hangsúlyozza, hogy pontosabb elosztási kritériumokat kell bevezetni, és meg kell határozni az alapok területi hatályát annak érdekében, hogy kifejezetten a NUTS 3 közigazgatási szint ([21]) alatti helyi és regionális önkormányzatokra összpontosítsanak; hangsúlyozza annak fontosságát, hogy az alapok eljussanak a klímasemleges gazdaságra való átállás által különösen érintett régiókhoz gazdaságuk ágazati jellege vagy a nagy szén-dioxid-kibocsátású létesítmények bezárása miatt, és hogy a beruházások ne csak a NUTS 3 szintű területek nagy városi központjaira összpontosuljanak; hangsúlyozza, hogy olyan területi és demográfiai mutatókat is sürgősen be kell építeni az IÁA-alapok elosztásába, mint például a népesség elöregedése, a fiatalok kivándorlása, a népesség tartós csökkenése és az elnéptelenedés, valamint az átmeneti foglalkoztatás hatása;

52. úgy véli, hogy a jó kormányzási keret kulcsfontosságú az igazságos átmenet megvalósításához; hangsúlyozza, hogy a helyi és regionális önkormányzatok alapvető szerepet játszanak az uniós programok hatékony megtervezésének, végrehajtásának és nyomon követésének biztosításában, tekintettel arra, hogy közel vannak a polgárokhoz, és mélységükben ismerik a területi igényeket; kiemeli a partnerségi elv és az európai partnerségi magatartási kódex fenntartásának, valamint a helyi alapú megközelítés hangsúlyozásának fontosságát a helyi és regionális önkormányzatok, a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek teljes körű részvételének biztosítása érdekében a finanszírozott projektek irányításában, kiválasztásában és nyomon követésében, összhangban az (EU) 2021/1060 rendeletben meghatározott többszintű kormányzás elvével;

°
° °

53. utasítja elnökét, hogy továbbítsa ezt az állásfoglalást a Tanácsnak, a Bizottságnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak, a Régiók Európai Bizottságának, valamint a tagállamok nemzeti és regionális parlamentjeinek.

([21]) A statisztikai célú területi egységek nómenklatúrája – 3. szint